

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากกรณีการวิเคราะห์ภายใต้สมมุติฐานที่ว่า “อุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่เมื่อมีการขุดทรัพยากรแร่ขึ้นมาใช้ประโยชน์แล้ว ผู้ถือประทานบัตรส่วนใหญ่จะปล่อยปละละเลย ไม่ฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ปล่อยให้กลายเป็นเหมืองแร่ร้างต่อไปในอนาคต ปัญหาดังกล่าวเกิดจากบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ควบคุมการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วขาดความชัดเจน และขาดความคล่องตัวในทางปฏิบัติ นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นถ้าหากมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ในด้านเนื้อหาของสาระของกฎหมาย องค์กรที่ควบคุมหรือจัดการให้มีการฟื้นฟูพื้นที่เหมืองแร่ สภาพการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการการจัดการ ให้มีความเหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการนำกฎหมายไปบังคับใช้ ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ และยังช่วยให้สามารถพัฒนาพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในด้านอื่นได้”

จากสมมุติฐานดังกล่าว สามารถแบ่งประเด็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบมาทดสอบความถูกต้องของสมมุติฐานได้ 4 ประเด็น คือ

- | | |
|--------------|--------------------------------|
| ประเด็นที่ 1 | ปัญหาด้านบทบัญญัติของกฎหมาย |
| ประเด็นที่ 2 | ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย |
| ประเด็นที่ 3 | ปัญหาด้านมาตรการการจัดการ |
| ประเด็นที่ 4 | ปัญหาด้านองค์กรในการควบคุมดูแล |

จากการศึกษาวิจัยพบว่า

- | | |
|--------------|-----------------------------|
| ประเด็นที่ 1 | ปัญหาด้านบทบัญญัติของกฎหมาย |
|--------------|-----------------------------|

มาตรา 57 ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรจะต้องจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการปฏิบัติการทำเหมือง โดยข้อมูลในแผนผังโครงการทำเหมืองส่วนหนึ่งจะนำไปใช้ ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว แต่ปรากฏว่าตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 28 (พ.ศ. 2517) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ไม่ได้กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรจัดทำแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วแต่อย่างใด แต่อธิบดีกรมทรัพยากรธรณีได้ออกระเบียบกรมทรัพยากรธรณีว่าด้วยการจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง และการคำนวณอายุประทานบัตร พ.ศ. 2531 แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมทรัพยากรธรณีว่าด้วยการจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง และการคำนวณอายุประทานบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยกำหนดให้ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่สั่งให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ให้มีการปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วให้เสร็จไปเป็นช่วง ๆ พร้อมกับการทำเหมือง โดยต้องระบุวิธีการ โครงการ และระยะเวลาอย่างชัดเจน ในทางปฏิบัติแผนงานการฟื้นฟูฯ ดังกล่าว ไม่ได้แสดงวิธีการและระยะเวลาที่ชัดเจนแต่อย่างใด และขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่แต่ละคน รวมทั้งผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามแผนผังโครงการทำเหมืองดังกล่าว จะต้องถูกลงโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งเป็นอัตราโทษที่ต่ำมาก และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมสั่งเพิกถอนประทานบัตรเสียได้ตามมาตรา 138 จึงควรกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรจะต้องจัดทำแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว และให้อื่นแผนการฟื้นฟูพื้นที่ฯ ดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการอนุญาตประทานบัตร ซึ่งเป็นการออกกฎหมายบังคับแก่ประชาชนโดยตรง โดยไม่ต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้สั่งให้มีการจัดทำแผนงานการฟื้นฟูพื้นที่ฯ ดังกล่าวอีก เพื่อเป็นการลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่

1.2 การกำหนดให้การฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วเป็นการทำเหมืองแร่ด้วย ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 58 ได้กำหนดไว้ว่าการเตรียมการทำเหมือง เช่น การปลูกสร้างอาคาร การขุดทางน้ำ การก่อสร้างหรือติดตั้งเครื่องทุ่นแรง หรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์แก่การทำเหมือง ให้ถือว่าเป็นการทำเหมืองแร่ แต่ไม่ได้กำหนดว่าการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วเป็นการทำเหมืองแร่ด้วย ผู้ประกอบการเหมืองแร่จึงไม่ได้ตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่จะทำการฟื้นฟูพื้นที่ฯ ดังกล่าว

1.3 การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของผู้ถือประทานบัตร ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 72 กำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรจะต้องจัดการถม ขุม หลุม ปล่อง ที่ไม่ได้ใช้ในการทำเหมืองแร่แล้วหรือทำที่ดินให้เป็นตามเดิม ไม่ว่าประทานบัตรนั้น จะสิ้นอายุแล้วหรือไม่ และไม่ว่าที่ดินนั้นจะเป็นที่ดินของรัฐหรือที่ดินของเอกชน ซึ่งถ้อยคำใน กฎหมายไม่มีความชัดเจนมากนัก เพราะการทำที่ดินให้เป็นตามเดิมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ซึ่ง ความหมายก็คือจะต้องทำการปรับสภาพพื้นที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิม เว้นแต่ประทานบัตรจะได้ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือทรัพยากรธรณีประจำท้องที่ส่งเป็นหนังสือกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ด้วยความเห็นชอบของอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี และทรัพยากรธรณีประจำท้องที่มีอำนาจส่งเป็น หนังสือ ให้ผู้ถือประทานบัตรจัดการถมหรือทำที่ดินให้เป็นตามเดิม และจะต้องดำเนินการให้แล้ว เสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันได้รับคำสั่ง หากผู้ถือประทานบัตรไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ต้อง ระวังโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการทำที่ดินนั้นให้เป็นตามเดิม ตามมาตรา 139 เมื่อกรมทรัพยากรธรณีเข้าทำการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าวแล้ว หากผู้ถือประทาน บัตรไม่ยอมรับรับผิดชอบ กรมทรัพยากรธรณีก็ต้องดำเนินคดีทางศาลต่อไป ซึ่งมีกระบวนการที่ ยืดเยื้อและใช้เวลานานมาก ดังนั้น มาตรา 139 อาจไม่มีความสะดวกรวดเร็วในทางปฏิบัติมากนัก ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีก็ได้ยึดแนวทางนี้มาโดยตลอด กรมทรัพยากรธรณีจึงต้องกำหนดระเบียบวิธี ปฏิบัติในเรื่องนี้ขึ้นมา และควรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 72 ให้สอดคล้องกับการ ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 57 คือกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรจะต้องทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำ เหมืองแร่แล้ว ตามแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่กำหนดไว้หรือตามข้อกำหนดในประทานบัตร หรือ ตามที่กรมทรัพยากรธรณีกำหนด ซึ่งมีผลให้ผู้ถือประทานบัตรจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ทั้งหมด ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวอาจจะมากกว่าจำนวนเงินประกันที่กรมทรัพยากรธรณีกำลังจัดเก็บ อยู่ก็ได้

ในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ของรัฐ หากกรมทรัพยากรธรณีได้เข้าทำการปรับสภาพ พื้นที่ดังกล่าวแล้ว ก็ควรที่จะฟ้องผู้ถือประทานบัตรตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 72 และมาตรา 139 เพราะผู้ถือประทานบัตรจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพพื้นที่ที่ ทั้งหมด แต่ถ้าหากกรมทรัพยากรธรณีไม่เข้าทำการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าว หน่วยงานที่มีหน้าที่รับ รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตามกฎหมายควรจะฟ้องเป็นคดีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ตามประมวลการค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการปรับสภาพพื้นที่ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ คาดว่าจะเกิดขึ้น และสามารถฟ้องเรียกมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายหรือสูญ หายหรือเสียหายไป ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 97 ในส่วนมาตรการการลงโทษทางอาญานั้น ควรฟ้องผู้ถือประทานบัตรฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 หากเป็นการทำเหมืองแร่ในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ก็ควรจะฟ้องผู้ถือประทานบัตรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 99 เพราะมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358

ในการฟ้องตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 139 ที่บัญญัติว่า “ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการทำที่ดินนั้นให้เป็นตามเดิม” มีปัญหาว่ากรมทรัพยากรธรณีจะต้องทำการปรับสภาพพื้นที่นั้นก่อน แล้วไปฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งอาจมีปัญหาเรื่องระยะเวลาอายุความฟ้องร้องดำเนินคดี หรือให้ฟ้องร้องเป็นคดีได้ทันทีตามประมวลการค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยไม่ต้องเข้าทำการปรับสภาพพื้นที่นั้นก่อน ซึ่งอาจจะมีปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอที่จะต้องใช้จ่ายจริง และหากฟ้องขณะคดีได้รับค่าใช้จ่ายไปแล้ว แต่กรมทรัพยากรธรณีไม่นำเงินดังกล่าวไปทำการปรับสภาพพื้นที่ ก็จะกลายเป็นกรณีเอกชนกระทำการผิดกฎหมายไม่ได้ แต่รัฐกระทำการผิดกฎหมายได้ ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีควรจะได้ฟ้องคดีดังกล่าวขึ้น เพื่อให้ศาลยุติธรรมวางบรรทัดฐานทางกฎหมายต่อไป

1.4 คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอประทานบัตร ทั้งในส่วนของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ได้กำหนดห้ามไม่ให้ผู้ที่ทำการสำรวจแร่โดยไม่ได้รับอนุญาตสำรวจแร่ อนุญาตบัตรผูกขาดสำรวจแร่ หรืออนุญาตบัตรพิเศษ หรือผู้ที่ทำเหมืองแร่โดยไม่ได้รับประทานบัตรชั่วคราวหรือประทานบัตรอื่นขอประทานบัตร เว้นแต่จะได้พ้นโทษมาแล้วเกิน 12 เดือน แต่ไม่ได้กำหนดห้ามผู้ที่ไม่ทำการปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ไม่ให้ยื่นคำขอประทานบัตรแต่อย่างใด

1.5 การวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อประกันการฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมืองแร่ของกรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรณีได้พยายามแก้ไขปัญหาค่าไม่ทำการปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว โดยการกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรจะต้องทำสัญญาว่าด้วยการทำเหมืองตามประทานบัตร และจะต้องวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อเป็นประกันการฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมืองแร่ โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องแสดงหลักฐานทุนทรัพย์ เพื่อต้องการที่จะเชื่อว่าผู้ยื่นคำขอประทานบัตรมีเงินทุนเพียงพอในการ

ทำเหมืองหรือไม่ และอธิบดีกรมทรัพยากรธรณีได้ออกระเบียบกรมทรัพยากรธรณีว่าด้วยการ
 ดำเนินการคำขอประทานบัตร การต่ออายุประทานบัตร และการโอนประทานบัตร พ.ศ. 2531
 กำหนดทุนทรัพย์ตามวิธีการทำเหมืองประเภทต่าง ๆ ขึ้น และกรมทรัพยากรธรณีได้นำวงเงิน
 ทุนทรัพย์ดังกล่าว มากำหนดเป็นวงเงินค้ำประกันการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ตาม
 ระเบียบกรมทรัพยากรธรณีว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอประทานบัตร การต่ออายุประทาน
 บัตร และการโอนประทานบัตร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2538 หากผู้ยื่นคำขอประทานบัตรไม่ยอมวาง
 เงินประกันดังกล่าว กรมทรัพยากรธรณีก็จะไม่ส่งมอบประทานบัตรให้ การทำสัญญาว่าด้วยการ
 ทำเหมืองโดยจะต้องวางหนังสือค้ำประกันดังกล่าว เป็นสัญญาทางปกครองที่ไม่มีกฎหมายให้
 อำนวยอธิบดีกรมทรัพยากรธรณีออกระเบียบฯ ดังกล่าวได้ เพราะการยึดเงินประกันดังกล่าวเป็น
 การก่อดินสัมพันธที่กระทบต่อสิทธิของเอกชน และวงเงินค้ำประกันดังกล่าวก็ไม่ได้สอดคล้องกับ
 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำเหมืองแต่ละประเภท

นอกจากนี้ ยังมีการวางหนังสือค้ำประกันการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่
 แล้ว ในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย
 โดยต้องวางเงินประกันร้อยละ 5 ของเงินค่าบำรุงกิจการนิคมทั้งหมด และในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่
 นิคมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะต้องวางเงินประกันตาม
 จำนวนที่กำหนด รวมทั้งการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ราชพัสดุ ซึ่งกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอต้องเสนอแผน
 การปรับปรุงพื้นที่และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ทั้งในระหว่างการทำเหมืองและภายหลังที่เลิกการทำ
 เหมืองแล้ว โดยให้แสดงแผนการทำงานและการลงทุนด้วย และต้องวางหลักประกันตามจำนวนที่
 กำหนด ซึ่งเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีความทันสมัยมากที่สุด

1.6 การฟื้นฟูแหล่งน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดิน
 ทรายออกนอกเขตเหมืองแร่ ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 67 กำหนดให้ห้ามไม่ให้ผู้
 ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายออกนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่น้ำนั้นจะมีความขุ่น
 ข้นหรือมูลดินทรายไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ.
 2513) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 กำหนดให้ความขุ่นข้นหรือมูลดินทรายต้อง
 ไม่เกิน 6 กรัม ต่อน้ำขุ่นข้น 1 ลิตร โดยให้ถือตัวอย่างน้ำที่จัดเก็บจากประตูระบายน้ำประตูดสุดท้าย
 เพื่อป้องกันการตื่นเงินของทางน้ำและการทับถมของตะกอนในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นมาตร
 ฐานที่มีความขุ่นข้นมากเกินไป และในกรณีจำเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจ
 ออกใบอนุญาต ให้ผู้ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายที่มีความขุ่นข้นเกิน 6 กรัม

ค่อน้ำพุ่งชั้น 1 ลิตร ออกนอกเขตเมืองแร่ได้ตามมาตรา 67 วรรคสอง ปัจจุบันกรมทรัพยากรธรณีไม่ได้ใช้มาตรฐานดังกล่าวแล้ว แต่ได้ใช้มาตรฐานน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงานอุตสาหกรรมตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดคุณลักษณะของน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงาน และได้ใช้มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน แต่ปรากฏว่ามาตรฐานน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงานอุตสาหกรรม และมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน ไม่ได้กำหนดถึงมาตรฐานความพุ่งแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หากโครงการเหมืองแร่ใดมีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่า จะมีปัญหาในเรื่องน้ำพุ่งชั้นหรือมูลดินทราย ก็จะมีการกำหนดเงื่อนไขห้ามระบายน้ำพุ่งชั้นหรือมูลดินทรายออกนอกเขตประทานบัตร เว้นแต่จะได้มีการตกตะกอนจนเป็นน้ำใสแล้ว ทั้งในกรณีของคำขอประทานบัตรใหม่และคำขอต่ออายุประทานบัตร โดยพิจารณาแต่ละโครงการไป นอกจากนี้ กรมทรัพยากรธรณียังได้มีการตรวจสอบฝ่าละเมิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความเดือดร้อนของผู้ใช้น้ำเป็นกรณีไป หากมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะเข้าไปออกมาตรการควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

นอกจากนี้ตามมาตรา 68 วรรคสอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจประกาศกำหนดทางน้ำสาธารณะบางแห่ง ให้ผู้ถือประทานบัตรสามารถปล่อยน้ำพุ่งชั้นหรือมูลดินทรายได้อย่างเสรี โดยผู้ถือประทานบัตรจะต้องเสียค่าตอบแทนเพื่อเป็นค่าบำรุงรักษาทางน้ำและชดเชยความเสียหาย ปัจจุบันได้มีการกำหนดให้ทางน้ำสาธารณะบางแห่งในจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดตาก และจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งทะเลเป็นทางน้ำสาธารณะที่สามารถปล่อยน้ำพุ่งชั้นและมูลดินทรายได้ โดยการปล่อยน้ำพุ่งชั้นและมูลดินทรายลงทางน้ำสาธารณะจะต้องเสียค่าตอบแทนตามเนื้อที่ประทานบัตรไร่ละ 100 บาท และการปล่อยน้ำพุ่งชั้นและมูลดินทรายลงทะเลจะต้องเสียค่าตอบแทนตามเนื้อที่ประทานบัตรไร่ละ 25 บาท ซึ่งเป็นอัตราค่าตอบแทนที่ต่ำมาก

1.7 การควบคุมแร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษ

ในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วอาจมีแร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษปนเปื้อนอยู่ ซึ่งตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 69 ได้กำหนดไว้ว่าในการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่ ห้ามไม่ให้ผู้ถือประทานบัตรกระทำการใด หรือละเว้นกระทำการใดที่น่าจะเป็นเหตุให้แร่

ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นใดที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกลงโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจสั่งเพิกถอนประทานบัตรเสียได้ตามมาตรา 138 และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่ได้ตลอดเวลา โดยผู้ครอบครองเขตเหมืองแร่จะต้องอำนวยความสะดวกตามควรแก่กรณี และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือ ให้ผู้ถือประทานบัตรจัดการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่ได้ตามมาตรา 70 ผู้ที่ฝ่าฝืนโดยการขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ถ้าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องถูกลงโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท ตามมาตรา 136 นอกจากนี้หากทรัพยากรธรณีประจำท้องที่เห็นว่าการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่จะเป็นอันตรายต่อบุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ก็ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ถือประทานบัตรเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขวิธีการทำเหมืองแร่หรือแต่งแร่นั้น ได้ตามที่เห็นสมควร และมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้หยุดการทำเหมืองหรือแต่งแร่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามมาตรา 71 ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนประทานบัตรเสียได้ตามมาตรา 137 จะเห็นได้ว่าอัตราโทษปรับและโทษจำคุกในบทมาตราดังกล่าว มีอัตราโทษต่ำมาก

ประเด็นที่ 2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

2.1 การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมทรัพยากรธรณี ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 139 กำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการทำที่ดินให้เป็นตามเดิม ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีจะต้องเข้าทำการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าว แล้วไปเรียกชดใช้ค่าใช้จ่ายจากผู้ถือประทานบัตร แต่ในสภาพความเป็นจริงกรมทรัพยากรธรณียังขาดเครื่องมืออุปกรณ์ กำลังเจ้าหน้าที่ และงบประมาณที่จะเข้าไปดำเนินการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าว จึงยังไม่เคยมีการใช้บทบัญญัติในมาตรา 139 แต่อย่างใด

2.2 การปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมป่าไม้ ในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีหรือพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้รักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ผู้รับใบอนุญาตจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า สำหรับผู้รับใบอนุญาตแผ้วถางป่าเพื่อทำเหมืองแร่หรือระเบิดขอยหิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำไปทำการบำรุงป่า หรือปลูกสร้างสวนป่าตามจำนวนพื้นที่ที่ได้รับใบอนุญาตในอัตราไร่ละ 1,200 บาท และให้กรมป่าไม้นำเงินดังกล่าวไปดำเนินการปลูกป่าชดเชยตาม

หลักวิชาการป่าไม้ ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่อง กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการ บำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าสำหรับผู้รับใบอนุญาตแผ้วถางป่า เพื่อทำเหมืองแร่หรือระเบิดย่อย หิน ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2526 แต่ในทางปฏิบัติกรมป่าไม้ไม่เคยนำเงินดังกล่าวไปทำการปลูก ป่าในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

นอกจากนี้ในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้ได้กำหนดเงื่อนไข แบบท้ายหนังสืออนุญาตในการเข้าทำประโยชน์เพื่อทำเหมืองแร่ สร้างทางขนแร่ หรือพื้นที่อื่น เพื่อกิจการเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ ให้ผู้รับอนุญาตจะต้องทำการปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตทั้งหมด ถ้าผู้รับอนุญาตไม่สามารถทำการปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า ดังกล่าวได้ ให้ผู้รับอนุญาตมอบเงินค่าปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า (ปัจจุบันไร่ละ 5,900 บาท) ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อกกรมป่าไม้จะได้สั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการปลูกป่าให้แทน ตาม ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 แต่ในทางปฏิบัติกรมป่าไม้ก็ไม่เคยนำเงินดังกล่าว ไปทำการปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการ ทำเหมืองแร่แล้วเช่นกัน

2.3 การจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในการจัดทำรายงานเกี่ยวกับ การศึกษาและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามพระ ราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2521 ส่วนใหญ่เป็นการจัด ทำเพื่อให้ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบในขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตรเท่านั้น ใน ส่วนของการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว มักจะลอกถ้อยคำในฉันทกกฎหมายมา ไม่มี แผนการฟื้นฟูที่ชัดเจน ไม่ได้แสดงขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน และระยะเวลาที่จะดำเนินการใน แต่ละขั้นตอน ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตรวจสอบไม่สามารถใช้ตัวรายงานฯ เป็นแนวทางในการ ตรวจสอบผลการดำเนินการได้ นอกจากนี้ในพื้นที่ที่ผู้ประกอบการมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบ ครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน บรรดาสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ก็ได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำการรื้อถอน ออกไป ข้อกำหนดการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ดังกล่าว มีลักษณะใกล้เคียงกับข้อกำหนดการฟื้นฟูสภาพ พื้นที่ในแผนผังโครงการทำเหมือง

รวมทั้งการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้

กำหนดให้เสนอแผนการปรับปรุงพื้นที่ โดยจะต้องเสนอแผนที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการลงทุน วัสดุที่จะนำมาใช้ และประเมินความเป็นไปได้ของแผนการ รวมทั้งแผนการที่เสนอจะต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์และสิ่งก่อสร้างโดยรอบ และการปรับปรุงพื้นที่จะต้องเกิดประโยชน์กับราษฎรในพื้นที่โครงการ แต่ในความเป็นจริงการจัดทำรายงานฯ เกือบทั้งหมดมีความคาดหวังเพียงเพื่อให้รายงานฯ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการเหมืองแร่ และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมเท่านั้น การจัดทำรายงานฯ ไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้แตกต่างจากรายงานฯ เดิมมากนัก และมีลักษณะคล้าย ๆ กับข้อกำหนดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วในแผนผังโครงการทำเหมือง โดยมีลักษณะเป็นการลอกด้อยค่าในดับทฤษฎีมา ไม่มีแผนงานการฟื้นฟูที่ชัดเจน ไม่ได้แสดงขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน และระยะเวลาที่จะดำเนินการในแต่ละขั้นตอน หากได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้ ก็จะระยะเวลาไว้อย่างกว้าง ๆ จึงไม่สามารถใช้ตัวรายงานฯ เป็นแนวทางในการตรวจสอบผลการดำเนินการได้เช่นกัน

ในการขอต่ออายุประทานบัตร ไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่กรมทรัพยากรธรณีได้กำหนดให้มีการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการป้องกันแก้ไขประกอบการขอต่ออายุประทานบัตร เพื่อที่จะตรวจสอบการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วที่ผ่านมา แต่ก็ไม่มีข้อกำหนดใ้ผู้ที่ไม่ทำการฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าว จะไม่ได้รับการต่ออายุประทานบัตร

ประเด็นที่ 3 ปัญหาด้านมาตรการการจัดการ

3.1 การขอความสนับสนุนจากเงินกองทุนสิ่งแวดล้อม กิจการเหมืองแร่ไม่สามารถขอความสนับสนุนด้านเงินทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ในการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วได้ เนื่องจากข้อกำหนดคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการพิจารณาโครงการที่จะได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2537 กำหนดให้โครงการที่จะขอความสนับสนุนด้านเงินทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จะต้องเป็นโครงการที่มีผลต่อการสนับสนุนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยความร่วมมือของประชาชน และเป็นโครงการที่มีระยะเวลาแน่นอนและสามารถวัดผลได้ชัดเจน และเป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนจะต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3.2 เมื่อพิจารณาถึงมาตรการอื่น ๆ เช่น การจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของผู้ถือประทานบัตร การวางหนังสือคำประกันของธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อประกันการฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมืองแร่ของกรมทรัพยากรธรณี การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมทรัพยากรธรณี การปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมป่าไม้ รวมทั้งมาตรการการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการศึกษาและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมาตรการป้องกันแก้ไขประกอบการขอต่ออายุประทานบัตร ก็ล้วนแต่มีปัญหาดังที่กล่าวมา

ประเด็นที่ 4 ปัญหาด้านองค์กรในการควบคุมดูแล

4.1 การติดตามตรวจสอบของกรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรณี โดยกองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรณี ได้พยายามควบคุมดูแลให้ผู้ถือประทานบัตรทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว โดยเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการควบคุม ติดตามตรวจสอบ และส่งเสริมให้ผู้ถือประทานบัตรทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ตามที่กำหนดไว้ในแผนผังโครงการทำเหมืองและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ปัญหาการติดตามตรวจสอบเกิดจากการขาดความตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลในพื้นที่ โดยมองผลประโยชน์ในการทำเหมืองแร่เฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดการเอาใจใส่ปล่อยปละละเลย ไม่มีการติดตามตรวจสอบควบคุมบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งการขาดแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วที่ชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การติดตามตรวจสอบของเจ้าหน้าที่

4.2 การให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้สภาพตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจในการคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจุบันกรมทรัพยากรธรณีได้กำหนดให้สภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบคำขอประทานบัตรด้วย นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้จัดสรรค่าภาคหลวงแร่ให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วย

4.3 ความมีสหสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ ในกรณีพื้นที่ที่ผ่านการ
ทำเหมืองแร่แล้วเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษสามารถเข้าไปตรวจสอบแหล่ง
กำเนิดมลพิษนั้นได้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
มาตรา 82 (1) แต่ตามแนวทางปฏิบัติเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะเข้าไปตรวจสอบแหล่งกำเนิด
มลพิษ เมื่อมีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดก่อน หรือมีเรื่องราวร้องทุกข์
ด้านมลพิษจากประชาชน ดังนั้นในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วยังไม่เคยมีการกำหนดมาตร
ฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด และยังไม่เคยมีเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน กรมควบคุม
มลพิษจึงไม่เคยใช้อำนาจเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

4.4 ความมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ ในการบังคับใช้กฎหมาย
เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ต้องบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับ หาก
กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติที่ขัดแย้งกัน ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับการให้เป็นไปตาม
กฎหมายนั้น ๆ เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 73 (3) ให้ผู้ถือประทานบัตรใช้พื้นที่ที่
ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว หรือพื้นที่ที่ไม่มีแร่สมบูรณ์พอที่จะทำเหมืองทำการเกษตรได้ แต่ในการ
พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผน
สิ่งแวดล้อมได้กำหนดมาตรการในการฟื้นฟูสภาพเหมือง สำหรับโครงการเหมืองแร่ทุกโครงการ
ให้ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็วในพื้นที่ที่ไม่มีการทำเหมือง และทำการปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำ
เหมืองแร่แล้ว ส่วนตามกฎหมายหรือระเบียบของกรมป่าไม้ ในการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าไม้
ธรรมดา พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้รักษาไว้เป็น
สมบัติของชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 58 ทวิ และประกาศกระทรวง
ทรงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าสำหรับผู้
รับใบอนุญาตแล้ววางป่า เพื่อทำเหมืองแร่หรือระเบิดย่อยหิน ผู้รับใบอนุญาตไม่ต้องทำการปลูก
ป่าทดแทน แต่ให้ชำระเงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าให้พนักงานเจ้าหน้าที่
ดำเนินการปลูกป่าแทน ส่วนการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามระเบียบกรมป่าไม้ว่า
ด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 ผู้รับ
อนุญาตจะต้องทำการปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าดังกล่าว หากไม่ต้องการที่จะดำเนินการเองก็
ให้มอบเงินค่าปลูกป่าชดเชย และบำรุงรักษาป่าให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการปลูกป่าแทน
รวมทั้งการทำเหมืองแร่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไป
ดำเนินการกิจการทำเหมืองแร่หรือปิโตรเลียมที่ได้รับใบอนุญาต อาชญาบัตร ประทานบัตร หรือ

สัมปทานอยู่ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกากำหนดอุทยานแห่งชาติใช้บังคับ พ.ศ. 2539 ผู้รับอนุญาตไม่ต้องทำการปลูกป่าทดแทน แต่ให้ชำระเงินค่าตอบแทน เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไปทำการปลูกป่าแทน

4.5 การให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

4.5.1 องค์กรเอกชนและประชาชน

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และให้สิทธิขององค์กรเอกชนและประชาชนในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงาน เมื่อพบเห็นการกระทำใดที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ธรรมชาติ และตามมาตรา 8 ให้องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียน สามารถให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ได้รับความสะดวกจากมลพิษ หรือเป็นผู้แทนในคดีแทนผู้เสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่องค์กรเอกชนสามารถกระทำได้อยู่แล้ว

4.5.2 ประชาชน

ปัจจุบันการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการทำเหมืองแร่ จะจำกัดขอบเขตอยู่แต่เฉพาะส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เจ้าของโครงการ และบริษัทที่ปรึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการ มักจะขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็เพียงแต่รู้ตัวอย่างสอบถามความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสภาการเหมืองแร่

สภาการเหมืองแร่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหมืองแร่และธุรกิจเหมืองแร่ ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนา ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาในอุตสาหกรรมดังกล่าวและให้คำปรึกษาแนะนำแก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะดังนี้

1. ปัญหาด้านบทบัญญัติของกฎหมาย

1.1 การจัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 57 กำหนดให้มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการขออนุญาตประทานบัตร โดยในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้มีการแก้ไขกฎกระทรวง ฉบับที่ 28 (พ.ศ. 2517) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 กำหนดให้มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูพื้นที่ฯ ดังกล่าวขึ้น และควรปรับปรุงแก้ไขบทลงโทษในมาตรา 138 โดยแก้ไขโทษปรับให้มีอัตราโทษที่สูงขึ้น รวมทั้งควรกำหนดให้มีโทษทางปกครองอื่น ๆ เช่น การสั่งให้หยุดทำเหมืองชั่วคราว หรือโทษทางอาญาเช่นโทษจำคุกด้วย

1.2 การกำหนดให้การฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วเป็นการทำเหมืองแร่ด้วย ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 58 โดยกำหนดให้การฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ให้ถือว่าเป็นการทำเหมืองแร่ด้วย เพื่อให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ได้ตระหนักว่า ในกระบวนการทำเหมืองนั้น นอกจากจะมีการเตรียมการทำเหมืองแร่และการทำเหมืองแร่แล้ว ยังจะต้องมีการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้กลับคืนใกล้เคียงกับสภาพเดิมด้วย

1.3 การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของผู้ถือประทานบัตร ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 72 ให้สอดคล้องกับการแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 57 โดยกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรจะต้องทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ตามแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่กำหนดไว้ หรือตามข้อกำหนดในประทานบัตร หรือตามที่กรมทรัพยากรธรณีกำหนด และเมื่อกรมทรัพยากรธรณีได้เข้าทำการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าว ในการเรียกให้ผู้ถือประทานบัตรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว ก็จะต้องปรับปรุงแก้ไขความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 139 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีจะต้องกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติดังกล่าวขึ้นมา ไม่ว่าจะต้องมีการดำเนินคดีทางศาลหรือไม่ นอกจากนี้ตามมาตรา 139 ได้กำหนดโทษปรับแก่ผู้ที่ไม่ทำการปรับสภาพพื้นที่ดังกล่าว โดยต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งเป็นอัตราโทษที่ต่ำมาก ควรที่จะได้กำหนดค่าปรับให้สูงขึ้น และหากได้มีการกำหนดโทษทางปกครอง เช่น การสั่งให้หยุดทำเหมืองชั่วคราว การเพิกถอนประทาน

บัตร หรือกำหนดโทษทางอาญา เช่น โทษจำคุก ก็จะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอประทานบัตร ควรปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 64 (พ.ศ. 2530) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 โดยกำหนดห้ามไม่ให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่ทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ไม่ให้ยื่นคำขอประทานบัตรหรือยื่นคำขอต่ออายุประทานบัตรตลอดไป หรือภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่มีความเกรงกลัวต่อผลร้ายที่จะได้รับ และไม่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว

1.5 การวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อประกันการฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมืองแร่ของกรมทรัพยากรธรณี การที่อธิบดีกรมทรัพยากรธรณีได้ออกระเบียบกรมทรัพยากรธรณีฯ กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตร จะต้องทำสัญญาว่าด้วยการทำเหมืองตามประทานบัตรและจะต้องวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อประกันการฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมืองแร่ โดยให้ใช้วงเงินแสดงหลักฐานทุนทรัพย์เป็นวงเงินการค้ำประกันนั้น เป็นการกระทำโดยไม่มีกฎหมายรองรับ แนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้คือให้แก้ไขกฎกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 6 โดยกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องแนบหลักฐานทุนทรัพย์ คือ สัญญาว่าด้วยการทำเหมืองแร่ตามประทานบัตร โดยจัดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาในวงเงินที่กำหนด รวมทั้งนำไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการออกประทานบัตรด้วย แต่ในระยะยาวจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 กำหนดให้มีการวางเงินหรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ถือประทานบัตรจะต้องทำเหมืองแร่ตามแผนผังโครงการทำเหมือง มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว โดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลด้านสิ่งแวดล้อมเหมืองแร่ และการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้แทนส่วนราชการ นักวิชาการ ผู้แทนสภาการเหมืองแร่ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวทำการกำหนดวงเงินค้ำประกันการทำเหมืองแร่แต่ละประเภท กำหนดวงเงินประกันเพิ่มเติม ควบคุมดูแลการปฏิบัติตามเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว กำหนดให้มีมาตรฐานการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แต่ละประเภท ซึ่งค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของเหมืองแร่แต่ละเหมือง สามารถประมาณการได้จากแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

1.6 การฟื้นฟูแหล่งน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย ออกนอกเขตเหมืองแร่ ควรยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2513) ออกตามความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ที่กำหนดให้ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายออกนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่น้ำนั้นจะมีความขุ่นข้นหรือมูลดินทรายไม่เกิน 6 กรัม ต่อน้ำขุ่นข้น 1 ลิตร และควรที่จะมีการกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งเหมืองแร่ขึ้นมาใหม่ รวมทั้งยกเลิกความในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 67 วรรคสอง ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจออกใบอนุญาต ให้ผู้ถือประทานบัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายออกนอกเขตเหมืองแร่เกินมาตรฐานที่กำหนดได้ รวมทั้งให้ยกเลิกความในมาตรา 68 วรรคสอง ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจประกาศกำหนดทางน้ำสาธารณะบางแห่งและทะเล ให้ผู้ถือประทานบัตรสามารถปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายลงได้อย่างเสรี

1.7 การควบคุมแร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษ ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 69 มาตรา 70 และมาตรา 71 ซึ่งผู้ฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษตามมาตรา 138 มาตรา 136 และมาตรา 137 นั้น อัตราโทษปรับและโทษจำคุกในบทมาตราดังกล่าว มีอัตราโทษต่ำมาก จึงควรกำหนดอัตราโทษปรับให้สูงขึ้น กำหนดให้มีโทษจำคุกหรือกำหนดระวางโทษจำคุกให้สูงขึ้น และกำหนดให้ผู้ถือประทานบัตรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทั้งหมด ที่เกิดจากการกระทำ ความผิดของตน ในกรณีที่ผู้ถือประทานบัตรเป็นนิติบุคคลก็ควรกำหนดให้กรรมการ หรือผู้จัดการนิติบุคคล หรือผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบ รวมทั้งวิศวกรที่รับผิดชอบก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วยเช่นกัน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอม หรือมิได้มีส่วนในการกระทำผิดนั้น

2. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

2.1 การปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมทรัพยากรธรณี และการปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วของกรมป่าไม้ การที่กรมทรัพยากรธรณีไม่เคยเข้าทำการปรับสภาพพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว จึงยังไม่เคยมีการเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายจากผู้ถือประทานบัตร รวมทั้งการที่กรมป่าไม้ได้เก็บเงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า และเงินค่าปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า สำหรับการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าไม้ธรรมดา พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือพื้นที่ป่าที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้รักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่กรมป่าไม้ไม่เคยนำเงินดังกล่าวไปทำการปลูกป่าในพื้นที่ที่ผ่านการ

ทำเหมืองแร่แล้ว หน่วยงานของรัฐทั้งสองแห่งควรที่จะได้ทบทวนถึงภารกิจและหน้าที่ และบทบาทของตนเองในเรื่องนี้

2.2 ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมควรที่จะได้มีการเข้มงวดในการจัดทำรายงานฯ โดยในส่วนของกรพื้นที่พื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ต้องกำหนดให้มีแผนงานการฟื้นฟูที่ชัดเจน โดยแสดงขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน และระยะเวลาที่ดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งอาจกำหนดเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ดำเนินการติดตามตรวจสอบมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและกรมทรัพยากรธรณี

3. ปัญหาด้านองค์กรในการควบคุมดูแล

3.1 การติดตามตรวจสอบ

3.1.1 กรมทรัพยากรธรณีต้องเร่งรัดติดตามให้ทรัพยากรธรณีประจำท้องที่เร่งติดตามตรวจสอบการดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

3.1.2 ควรให้สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ตามแผนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้เสนอไว้ในขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตร โดยกระทรวงมหาดไทยจะต้องออกกฎกระทรวง หรือกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติขึ้นมา

3.2 ความมีสหสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ ควรมีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว เพื่อให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 82 (1)

3.3 ความมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบ หรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว ให้มีความสอดคล้องกันในพื้นที่แต่ละประเภท เช่น พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 73 (3) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 58 ทวิ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าสำหรับผู้รับใบอนุญาตแผ้วถางป่า เพื่อทำเหมืองแร่หรือระเบิดย่อยหิน ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการทำเหมืองแร่หรือปิโตรเลียมที่ได้รับใบอนุญาต อาชญาบัตร ประทานบัตร หรือสัมปทานอยู่ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกากำหนดอุทยานแห่งชาติใช้บังคับ พ.ศ. 2539 และมาตรการในการฟื้นฟูสภาพเหมืองสำหรับโครงการเหมืองแร่ทุกโครงการ ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

3.4 การให้องค์กรภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

3.4.1 องค์กรเอกชนและประชาชน

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ควรมีการวางกฎเกณฑ์จำกัดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ในการให้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเป็นผู้พิจารณาคำร้องขอข้อมูลดังกล่าว และการให้สิทธิขององค์กรเอกชนหรือประชาชนในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงาน เมื่อพบเห็นการกระทำใดที่เป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ธรรมชาติ ควรกำหนดให้องค์กรเอกชนหรือประชาชน เป็นผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้เอง ส่วนการให้องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียน สามารถให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากมลพิษ หรือเป็นผู้แทนในคดีแทนผู้เสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดีตามมาตรา 8 นั้น ควรกำหนดให้องค์กรเอกชนเป็นผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถฟ้องร้อง หรือดำเนินคดีได้เอง โดยไม่ต้องมีการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทนจากผู้เสียหาย

3.4.2 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นเป็นที่ตกลง แล้วจัดทำสรุปผลการเปิดรับฟังความคิดเห็นดังกล่าว โดยแนบควบคู่ไปกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอต่อรัฐ จึงจะถือว่าเป็นการจัด

ทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ เช่น ในด้านโครงการเหมืองแร่ ควรสอบถามความต้องการของประชาชนเมื่อมีโครงการเหมืองแร่เกิดขึ้น ความต้องการใช้พื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วเพื่อกิจการใด ฯลฯ

3.5 สภาการเหมืองแร่ควรจะได้ส่งเสริมและให้คำแนะนำ ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่ได้ทำการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้วด้วย

ในการศึกษาเพื่อเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมืองแร่ที่เกิดขึ้นภายหลังที่มีการเลิกการทำเหมืองแร่แล้ว อย่างไรก็ตาม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมืองแร่เกิดขึ้นตั้งแต่ขณะที่มีการทำเหมืองแร่ จึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในโอกาสต่อไป



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย